

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ: ДОСВІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Джурило Аліна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший дослідник,
старший науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ
dzhurylo.ap@gmail.com

Місія музею безпосередньо залежить від панівної системи цінностей суспільства: зберігають те, що цінують. Для усвідомлення цього зв'язку необхідно простежити процес еволюції музею як соціального інституту. Досліджуючи культурні процеси в часі, зазвичай звертаються до цивілізаційної основи — античності, звідки походить і слово «музей» (гр. *muséion* — «храм муз»). Давні греки розвинули поняття музею як наукового, релігійного, духовного і творчого центру, ізольованого від щоденного життя. Древньогрецькі музеї були місцем накопичення цінностей. Цінності греків відображали етап розвитку культури, де людина посідала позицію мікрокосмосу як досконала копія цілісного універсуму, в якому органічно поєднується раціонально — логічне і естетичні — начала. Саме тому музеї були і науковими, і мистецькими центрами. Цілі музейної педагогіки є похідними від місії музею.

Починаючи із кінця XVIII — початку XIX ст., відбувалося поступове переосмислення соціальної ролі музеїв у суспільстві, якому вони служать. Якщо на початках домінувала освітня функція, мета якої допомагати державі у вихованні громадянина, то згодом на перші ролі почала виходити місія музею як інституту соціальної пам'яті. Перелом у соціальній місії музею розпочався із 70-х рр. XX ст. Музей мав «вийти» із власної зони комфорту і активно долучитися до соціальних

проблем громади, якій він мав служити, і з якою мав активно комунікувати. У 30-ті рр. ХХ ст. з'являється термін «музейна педагогіка», який вводить до наукової термінології німець К. Фрізен, знову повертаючись до дидактичної та просвітницької ролі музеїв.

Розвиток музейної педагогіки у Великобританії сягає своїм корінням у благодійність ХІХ ст., поєднану з вірою в силу мистецтва та культури для покращення особистості та суспільства в цілому. Ідеї, що виникли в епоху Просвітництва ХVІІІ ст., сформували уявлення перших засновників музеїв про те, що мистецтво може дозволити людині вийти за межі повсякденних турбот і емоцій. Візуальне мистецтво вважалося інтелектуально, емоційно та етично корисним, підносячи смаки простого робітника, а музей створював ідеальний простір для самовдосконалення. Незважаючи на освітні амбіції, які приписувалися музеям на початку їх заснування, з початку ХХ ст. куратори, переважно з академічної еліти середнього класу, мали тенденцію зосереджуватися на розвитку та збереженні колекцій, займаючись науковими дослідженнями замість того, щоб залучати відвідувачів. Освітня діяльність зростала нерівномірно і все більше зосереджувалася на підтримці широкого кола шкіл, яку надавали спеціалісти-педагоги, зазвичай у формі лекцій та екскурсій галереями. У Сполученому Королівстві в деяких музеях навіть були загальноосвітні школи під час Першої світової війни. У Великобританії семінари під керівництвом митців у галереях були основним елементом практики галерейної освіти протягом останніх 40 років.

У 1999 р. Міністерство освіти та зайнятості Англії (Department for Education and Employment), а тепер Департамент освіти та навичок (Department for Education and Skills) започаткувало Освітню програму музеїв і галерей (Museums and Galleries Education Programme (MGEП)) у відповідь на чітке бажання уряду, освіти та самого музейного сектору використувати музеї та галереї повніше підвищити якість навчання дітей.

Хоча було зрозуміло, що багато музеїв пропонують чудові освітні послуги, деякі — ні, і було зрозуміло, що підтримка, яку

музеї могли надати освіті молоді, використовується недостатньо. Подібним чином було очевидно, що багато шкіл вітали б поради щодо того, як використовувати ресурси, які можуть запропонувати музеї та галереї.

Коли MGEP був запущений, він мав подвійні цілі; по-перше, покращити використання учнями можливостей, які надають музеї та галереї, щоб збагатити свою освіту, а по-друге, стимулювати й заохочувати музеї та галереї розвивати свою освітню роль і зміцнювати їхні зв'язки зі школами. MGEP була ініціативою вартістю 3 мільйони фунтів стерлінгів, найбільшою сумою фінансування, яка коли-небудь надавалася музейній освіті.

З 1999 по 2002 рр. програма фінансувала 65 окремих проєктів, які надавали музейний досвід тисячам школярів, географічно розкиданих країною, від шкіл у сільській частині Девону до багатьох міських шкіл у Манчестері, Лідсі, Лондоні та Бредфорді. MGEP охоплює широкий спектр музеїв, серед яких крихітні волонтерські музеї в сільській місцевості, музеї та галереї місцевих органів влади та величезні національні музеї Лондона. Програма була інклюзивною за своїм віковим діапазоном на ключових етапах, від перших років життя до дітей віком 16+. Вона була різноманітною за можливостями навчальних програм, які охоплювала, від основних предметів, таких, як грамотність, до мистецтва, дизайну та громадянства. Він був всеосяжним з точки зору діапазону музейних і галерейних колекцій і виставок, від транспортних колекцій до архівів Другої світової війни, від старих ремесел до складного сучасного мистецтва. Близько третини проєктів отримали фінансування після початкового раунду; вони були короткими за термінами реалізації та скромними за бюджетом.

Усі учні мають право на високоякісний музейний досвід, який визнається невід'ємною, але особливою частиною їхньої освіти. Музеї та галереї сповнені можливостей для навчання. Середовище багате і щільне; колекції можуть працювати в межах навчальної програми, і під час роботи поза класом можуть виникати можливості для нових способів мислення. Хоча багато проєктів зазнали певних труднощів на цьому

шляху, головний висновок MGER полягає в тому, що музеї та галереї забезпечують багате та різноманітне середовище, яке має величезний потенціал для змістовного навчання. Музеї та галереї можуть:

- забезпечити незвичайні способи досягнення цілей національної навчальної програми, базуючи навчання на об'єктах, місцях і видах діяльності;
- удосконалити національну навчальну програму та вийти за її межі, пропонуючи цілісне навчання;
- створити альтернативні способи навчання через стимулювання почуттів, пробудження цікавості та розкриття творчості;
- надати можливість працювати разом зі школами для вирішення освітніх проблем;
- дозволити тим учням, яким важко навчатися в класі, отримати доступ до ідей та емоцій невербальними способами та продемонструвати, чого вони можуть досягти;
- підвищити самооцінку дитини через досягнення та успіх;
- відкрити нові шляхи навчання для вчителів, розширити можливості для навчання для батьків і широкої спільноти.

Музейні експонати можуть надихати учнів на творчу роботу, загострювати візуальне сприйняття, допомагають розвинути навички, збільшують знання та розуміння через прямий контакт, пропонують альтернативні способи навчання, забезпечують особисту релевантність.

Використання елементів музейної педагогіки дає можливість: підвищити інтерес дітей до навчання; посилити міжпредметні зв'язки; використати нестандартні види занять; підвищити загальний рівень культури учнів та вплинути на формування їхнього свідомого ставлення до культурної спадщини людства; урізноманітнити форми і методи навчально-виховної роботи.

Музейна педагогіка активно сприяє процесу виховання особистості, формуванню нового способу мислення, відходу від авторитарних принципів та підвищенню мотивації до навчальної діяльності, що відповідає сучасним тенденціям освіти.